

loppujen lopuksi kuitenkin erittäin subjektiivinen kokemus.

Arja Pikkupeuran suomenokset ovat miellyttävää luettavaa. *Generation P*-romaanissa liikutaan television ja mainosten maailmassa. Pelevinin luomat mainokset hankaline sanaleikkineen ovat suomentuneet lähes yhtä hauskoiksi kuin alkuperäiset. Lähes, sillä sanaleikkien ja vitsien kääntämisessä on lähes mahdotonta saavuttaa alkuperäiskielen sävyjä. Kansallisesta on vaikeaa tehdä kansainvälistä. Pikkupeura on kuitenkin onnistunut

hyvin käännösten kanssa. *Omon Ran* lopusta löytyy hänen kokoaamansa selitysosio, joka avaa lukijalle romaaniin seuraavan tason.

Pelevinin romaaneissa mainokset, huumeet, avaruus, Neuvostoliitto, muu maailma nivoutuvat yhdeksi suureksi todellisuudeksi, jota kirjailija mielensä mukaan pyörittelee. Pelevin kyseenalaistaa tuon suuren todellisuuden päähenkilöidensä puolesta, sillä nämä eivät sitä tee. Voiko kaikki olla totta vai onko kaikki sittenkin vain suurta kuplaa?

Milena Urmas

Vaaleansinisen iهران vuodattajat Kremlissä

Vladimir Sorokin: *Golubojе salo*. Moskova: Ad Marginem, 1999.

Vladimir Sorokin: *Blått fett*. Översatt av Ben Hellman. Helsingfors: Söderström, 2001.

Vaikka Pietari on luonnollisesti venäläisen avantgarden keskus ja kaiken marginalismin tyysijä kirjallisuudessakin, saattaa Moskovan traditionalistisesta valtavirrasta aina joku poikkeus löytyä. Vladimir Sorokin on se Venäjän kirjallisuuden paha poika ja häirikkö, jota vastaan ”isänmaalliset”, pornografiaa vastustavat Putin-nuoret – järjestönimeltään Yhdessäkulkijat – ovat nostaneet nyttemmin pitkittyneen oikeusjutun. Sorokinin vuonna 1999 julkaistu teos *Golubojе salo* (suom. vaikkapa *Vaaleansininen ihera*) on ehtinyt vuoden 2002 lopussa ainakin 5. painokseen, joten 47-vuotias moskovalainen perusintelligentti, professoriperheen poika, on hyvää vauhtia nousemassa maailmanmaineeseen.

Ihmettelenkin suuresti, että *Golubojе salo* on yhä (marraskuu 2002) suomentamatta?! Ben Hell-

manin ruotsinno – *Blått fett* – on sentään ollut saatavilla jo pari vuotta. Näinkö kulttuuriteot tehdään yhä lännessä, mistä ne vähitellen, jos ollenkaan, valuvat Pohjanlahden yli Suomeen? Onneksi Jukka Mallinen on kääntänyt sekä Sorokinin esikoisen, *Jonon* että myös *Marinan kolmaskymmenes rakkaus* -teoksen – silloin kun kirjailija ei vielä ollut edes maailmanmaineessa. Kirjailijan novelleja löytyy muuten myös kokelmasta *Hauskat hautajaiset*.

Sorokinilla oli vaikeuksia *Jono*-kirjansa kanssa, joka ilmestyikin aluksi Pariisissa aivan gorbatšovilaisen perestroika-politiikan alkuvaiheessa vuonna 1985. Ensimmäiset Sorokin-kirjat eivät kuitenkaan olleet mitään myyntimenestyksiä. Siksi voidaan taas kerran puhua venäläisestä paradoksista: ”isänmaallinen” Yhdessäkulkijat on tehnyt polttorovio- ja pornografiakampanjoillaan kirjailijasta rikkaan miehen. Myös uudempi teos, nyky-Venäjälle sijoittuva *Ljod* (Jää) myy erittäin hyvin.

Venäjällä on ollut 1990-luvun alusta saakka menossa oma seksuaalinen vallankumouksensa,

mutta pornografiasta Sorokinin kohukirja on mielestäni kaukana. Putin-nuoria ovat ehkä suuttuttaneet aivan muut asiat – kenties se, että leikkilisten ja hempeän lemmyyden pauloissa ovat itse Isä Aurinkoinen eli Stalin ja yllättävän verenhimoiseksi seksi- ja kidutusspesialistiksi kuvattu kreivi Hruštšev. Ennen homoseksuaalista aktia miehet ovat toki ehtineet harrastaa Kremlin kellarikerroksissa hieman kidutusta ja kannibalismiakin. Sitä ennen taas on avattu Yleisvenäläinen Vapaan Rakkauden Talo, jonka nais- ja lapsityövoimaa ylistää siellä jo vieraillemaan ehtinyt ja pussinsa perusteellisesti tyhjentänyt Kremlin susi, Lazar Kaganovits. Herkullisesti kuvatuissa öisissä bakkanaaleissa Stalinin pojat esiintyvät mekkoihin pukeutuneina ja Nadja-rouva hivelee mieluusti poikapuoltaan sieltä sun täältä...

Golubojе salon alkuosa teettää töitä venäjää osaavallekin. Siinä mennään kauas tulevaisuuteen, mutta myös sisälle suurten klassikkojen, Dostojevskin, Tšehovin, Ahmatovan, Platonovin, Pasternakin jne. tyyliin ja teksteihin. Jotta nauttisi kirjan ensimmäisistä 100 sivusta, täytyy omata melkoiset kulttuuriset ja kirjalliset perustiedot Venäjästä. Sorokin nimittäin ilmiselvästi ja sääliittä ironisoi ja parodioi suuria kanonisoituja nimiä. Tässäpä muuten onkin suurin haaste *Vaaleansinisen iهران* suomentajalle.

Kun kirjan puolivälissä päästään Vapaan Rakkauden Taloon ja Stalin-bakkanaaleihin, Sorokinin kieli ja varsinkin tyyli muuttuvat. Jälkiosa on Venäjän kirjallisuudessa vähemmän harrastettua surrealistista mustaa ja maakaaberia huumoria – oikeastaan vähän samanlaista vallankäytön ilveilyä kuin kuuluisassa perestroika-ajan elokuvassa, Tengis Abuladzen ohjaamassa *Katumuksessa*. Joskin ronskimassa

muodossa.

Kremlin pidoissa vierailee toinen toistaan tunnetumpia historiallisia hahmoja. Pöydän ääressä istuu tietysti koko Politbyroo, ja aamuyöstä paikalle raahataan myös intelligenttejä, joista nimekkäimmät lienevät Andrei Saharov ja Sergei Eisenstein. Ulkomaalaisvieraiden joukossa ovat itse Adolf Hitler ja hänen hovikuvajansa – oikeastikin yhä hengissä oleva, jo 100 vuotta täyttänyt Leni Riefenstahl! Historialliset faktat, todelliset henkilöt, fiktio ja surrealistisiin mittoihin lentävä mielikuvitus lyövät kättä monissa kohtauksissa. Sanoisin, että *Goluboje salo* rakentuikin paljolti näiden kohtausten varaan, ja niistä näkee, että Vladimir Sorokin on tehnyt myös näytelmä- ja elokuvakäsikirjoituksia.

– Tekisitkö filmin Venäjällä vallitsevasta sisäisestä vapaudesta – Hitler ehdotti ihan vakavissaan (Leni Riefenstahlille – P.S.). – Siitä tulisi oikeastaan ensimmäinen dokumenttielokuva Stalinista.

– Riittää jo tarinat johtajista, mieluummin kansasta, – Stalin kuittasi ja otti tarjottimelta viinilasin ojentaan sitä Lenille. – *Tahdon riemuvoitto* muuten järjestytti

suuren Eisensteinin valtaistuinta. Eipä ole elokuvaa, jossa kansanjoukot ilmaisisivat niin vahvaa rakkaudentuntoa johtajaansa kohtaan.

– *Panssarilaiva Potemkinissa* ne puolestaan ilmaisevat hämmästyttävää vihaa! – Lenin silmät välkähtivät.

– Rakkaudesta vihaan, kansalle se on pieni askel...

(Goluboje salo, 304-305, suom. P.S.)

Goluboje salo ei ole mikään uusi *Saatana saapuu Moskovaan*. Lukiessa voi jopa pitkästyä. Se on kuitenkin vahvasti, hieman kiireellä ja tekemällä tehdyn tuntuisesti tosin, kiinni venäläisessä kirjallisessa perinteessä – siis myös tyylin rikkomisen perinteessä. Vladimir Sorokin kuuluu ilman muuta siihen uudistuvaan intelligentsiapolveen, jolla on vahvat kulttuurisiteet menneeseen, mutta myös rohkeutta rikkoa rajoja. Olisi suuri kömmähdyks jättää *Goluboje salo* suomentamatta – samoin kuin olla noteeraamatta sitä nykykirjailijoita ja sananvapautta kohtaan suuntautunutta vainoa, jota kiihkokansallismieliset Moskovassa nostattavat!

Pentti Stranius

lisessä itseriittoisuudessaan myös vastustamattomana hurmurina. Tosin esimerkiksi myös Jesenin ja Mariengofin keskinäistä rakkaussuhdetta käsittelevä aineisto oli varmasti neuvostoaikana liian tulenarkaa materiaalia julkaistavaksi. Nyt tämä elävyydessään ja leikkisyydessään riemastuttava teos on saatu myös suomeksi Olli Kuukasjärven osuvana käännöksenä ja Tamara Pressin kustantamana – kulttuuriteko vailla vertaia!

Romaani vailla valhetta on siis teos Sergei Jeseninistä, joka on muistelmien kiistaton kohde ja kirjoittajan läheinen ystävä ja kumppani. Yhdessä Jesenin ja Mariengof seikkailevat 1920-luvun Moskovassa, kokevat vallankumouksen kourissa rimpuillevan kaupungin nälänhädän ja kurjuuden, mutta myös salonkien ja puolimaailman yltäkylläisyyden. Sijansa saavat myös aitoon keikareille ominaiseen tyyliin niin hienot päällystakit kuin päähineetkin, puhumattakaan kampauksista, joihin palataan useaan otteeseen; toisella kun on siisti jakaus keskellä päätä ja toisella kesyttämätön leijonanharjainen vaalea pehko, jota ylistävät niin mies- kuin naispuolisetkin ihailijat! Romaani kuvaakin elävästi vallankumouksen ajan Moskovon kulttuurielämää ja siihen kuuluvia henkilöitä, niin virkavaltaa kuin kustannusmaailman häntäheikkejä, joilla ei suinkaan aina ollut puhtaita jauhoja pussissaan. Osansa kertomuksessa saa myös toverusten vilkas sosiaalinen elämä, Jeseninin tiheään vaihtuvat ja moninaiset ihastukset sekä tämän problemaattinen suhtautuminen jälkikasvuunsa, myöhemmässä vaiheessa kuvioon mukaan tuleva tuhoisa rakkaus tanssijatar Isadora Duncaniin, mutta myös erittäin läheinen toveruus- ja kiintymyssuhde kahden runoilijan välillä, jota edes naissuhteet eivät yleensä pysty

Pegasoksen pilttuun runoilijat

Anatoli Mariengof: *Romaani vailla valhetta*. Suom. Olli Kuukasjärvi. Helsinki: Tamara Press, 2002.

Romaani vailla valhetta on imaginistisen taidesuuntauksen edustajan, Anatoli Mariengofin (1897-1962), muistelmateos Sergei Jeseninistä (1895-1925), runoilijakollegastaan ja eräästä Venäjän suosituimmista runoilijoista. Teos ilmestyi melko tuoreeltaan Jeseninin itsemurhan jälkimainingeissa vuonna 1927, jolloin se

kuitenkin asettui pahanlaisesti neuvostokaanonia vastaan ja niin ollen painettiin unohduksiin useiksi vuosikymmeniksi, kunnes se näki vihdoin päivänvalon vuonna 1988 perestroikan lauhduttamalla Venäjällä. Ei olekaan yllättävää, että suurta kansansuosiota nauttinutta Jeseniä ei hänen itsemurhansa jälkeen haluttu nähdä siinä valossa, jossa Mariengofin muistelmat hänet kuvaavat; turhamaisena ja toisinaan tunteetomanakin dandynä, mustasukkaisena rakastajana mutta runol-